

ทศพิธราชธรรมกับการปกครองของไทยในปัจจุบัน

Ten Royal Virtues of the King for Current Thai Governance

พระมหามร มหาลาโภ¹
Phramaha Amorn Mahalapho

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ทศพิธราชธรรมกับการปกครองของไทยในปัจจุบัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาในข้อทศพิธราชธรรมเพื่อใช้ในการปกครองของไทย ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และการสังเกตต่อลักษณะของการเมืองไทยในองค์รวม ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาได้มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนไทยมาตั้งแต่อดีต ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การสังคม และจารีตประเพณีนั้น โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นรากฐานมาตลอด สำหรับในสมัยปัจจุบันนักปกครองและผู้บริหารบ้านเมืองทุกระดับชั้นก็สามารถนำเอาหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองและการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และเพื่อการขับเคลื่อนให้ประเทศเจริญก้าวหน้าข้ามพ้นสภาวะวิกฤตทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ให้ลุล่วงไปด้วยดี รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จะเห็นได้ว่าธรรมะในพุทธศาสนานั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการบ้านเมืองได้เป็นอย่างดีและเป็นรูปธรรม ผู้ปกครองในทุกระดับจะต้องมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งต้องตั้งอยู่ในคุณธรรมและจริยธรรม โดยทุกฝ่ายจะต้องร่วมแรงร่วมใจกัน บูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อบริหารประเทศให้เกิดความสงบสุขและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในประเทศ

คำสำคัญ: การปกครอง, ทศพิธราชธรรม

¹ วัดไร่เปิง (ตโปทาราม) จ.เชียงใหม่ โครงการพระนักเขียน ภาควิชาการเขียนบทความวิชาการ รุ่นที่ 1

Abstract

The article entitled “Ten royal virtues of the King for current Thai governance” aims to apply the concept of Buddhism from royal virtues of the King used with Thai governance. The study methods were documentary study, related research papers and observing the nature of holistic Thai governance. Results indicated that Buddhism has been associated with Thai people since the past in terms of governance, education, society and tradition by relying on the principles of the Buddha’s teachings as the foundation. For the present time, city administrators at all levels can bring the ten royal virtues of the King to apply in administration and management for the benefit of the people. This principle can drive the country to grow beyond the political crisis and encourage well society and economy including the nation’s progress and the people can live together happily. Therefore, it can be seen that Dharma in Buddhism can be applied to the administration of the country very well and concrete. Leaders at all levels should have knowledge and ability, and should be able to apply Buddhist principles that based on morality and ethics in their duties. In addition, all parties must join and integrate work together in order to manage the country for peace and reconciliation with the people in the country.

Keywords: Thai Governance, Ten Royal Virtues of the King

บทนำ

การปกครองของไทยมีบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา ในช่วงยุคสมัยนั้นมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก โดยพระมหากษัตริย์จะทำหน้าที่พ่อเมืองที่คอยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎร ที่จะเห็นได้ชัดก็คือในช่วงสมัยพ่อขุนรามคำแหงที่ทรงมีกระดิ่งไว้หน้าประตูเมือง ถ้าใครมีเรื่องเดือดร้อนอะไรก็ให้มาส่งกระดิ่งร้องทุกข์ขอความช่วยเหลือได้ (พูนศักดิ์ ศักดานุวัฒน์, 2543) ซึ่งในสมัยก่อนประชาชนยังมีจำนวนน้อย และไม่มีแบบแผนการดำเนินมากมาย จึงสามารถปกครองได้ง่าย ต่อมาสมัยอยุธยา มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้ปกครองเป็นผู้มีสิทธิ์เด็ดขาดในการปกครองทุกอย่าง ทำให้ประชาชนอยู่ภายใต้คำสั่งที่เด็ดขาด ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรมได้เลย ต่อมาถึงช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงได้รับการปกครองแบบสมัยอยุธยา ต่อมาช่วงรัชกาลที่ 5 เป็นต้น มาได้มีการปฏิรูปการปกครอง

มาสู่ภูมิภาคมากขึ้น เป็นการกระจายอำนาจออกสู่ภายนอก ผู้ปกครองของหัวเมืองภายนอกสามารถมีบทบาทในการปกครองมากขึ้น

หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองจนมาถึงในรัชสมัยปัจจุบัน โดยเป็นแบบระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการเรียกร้องสิทธิความเป็นธรรม และมีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งหรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ผู้นำทางการเมืองในส่วนภูมิภาคหรือผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่ อำนาจที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำให้การปกครองของแต่ละพื้นที่ขับเคลื่อนไปด้วยความรู้ความสามารถของผู้นำในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปกครองและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ในทางกลับกัน หากผู้นำขาดคุณธรรมจริยธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน ก็เป็นเหตุให้เกิดการทุจริตประพฤติดมิชอบทางราชการได้ โดยในปัจจุบันการประพฤติดมิชอบทางราชการของแต่ละพื้นที่มีเพิ่มมากขึ้น ทั้งในเรื่องของงบประมาณและการใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางมิชอบ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชน โดยที่ไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรมที่พึงมี

ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการปกครองในยุคปัจจุบัน จึงจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการประพฤติดมิชอบทางราชการได้ดีที่สุด สามารถป้องกันปัญหาการทุจริตประพฤติดมิชอบทางราชการได้ และจะเป็นการช่วยลดปัญหาด้านการขัดแย้งในสังคมเกิดประโยชน์สุขแก่สังคม บทความนี้จึงเป็นการรวบรวมหลักธรรมทางการปกครองที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน ดังนั้น การมีองค์ความรู้และความสามารถทางการปกครองอย่างเดียวโดยไม่มีหลักคุณธรรมสำหรับนักบริหาร จึงไม่สามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่สามารที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์คลี่คลายได้ด้วยดี และอาจจะเกิดความผิดพลาดมีผลเสียหายกระทบกับความมั่นคง ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศไทยได้ การนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองจึงถือเป็นหัวใจของนักปกครอง ที่จะปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนให้เกิดความสุข จึงก่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศได้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการปกครอง

พระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานทางวัฒนธรรมในด้านจิตใจของคนไทย นับแต่เกิดจนตาย พระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและในลักษณะท่าทีต่างๆ ของคนไทยอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อการปกครองของไทยอยู่ไม่น้อย โดยมีการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการบริหารทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศให้สามารถขจัดความล้มเหลวหรือความแตกต่างระหว่างชนชั้นในอดีต ให้สังคม

กลับมาเล็งเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยใช้หลักคุณธรรมและความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้ ทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และจิตใจของคนไทยไม่ว่าจะคิด จะพูด หรือจะทำอะไรออกมาย่อมมีสติอยู่ด้วยความไม่ประมาท ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยส่วนรวมของคนในสังคมไทย โดยปรากฏเด่นชัดนับตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ลงมาถึงข้าราชการและประชาชน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายคำว่า **หลัก** ไว้ว่า เสาที่ปักไว้ ที่ผูก ที่มั่น เครื่องอาศัย เครื่องยึดเหนี่ยว

ธรรม คือ คุณงามความดี คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา หลักประพฤติปฏิบัติใน พระพุทธศาสนา ความยุติธรรม ความถูกต้อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

หลักธรรม หมายความว่า คำสั่งสอนของพระศาสนาที่ใช้เป็นข้อปฏิบัติ ให้เกิดความสุขสบายเรียบร้อยในสังคม โดยยึดถือคุณงามความดี ความถูกต้อง และความยุติธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้ปฏิบัติได้นำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม

พระพุทธศาสนาย่อมมีบทบาทสำคัญในการควบคุมจริยธรรมและพฤติกรรมในการปกครองของไทยอยู่มาก ดังนั้น การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารราชการแผ่นดิน ในลำดับแรกควรจะต้องทราบถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและการปกครองบุคคลที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตน ในทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกหลักธรรมในการปกครองออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. **หลักธรรมในการปกครองตนเอง** หมายถึง หลักธรรมที่ใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อควบคุมและพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นในสังคม

2. **หลักธรรมในการปกครองบุคคลและหมู่คณะ** หมายถึง หลักธรรมที่ผู้นำในหมู่คณะหรือว่าผู้นำในแต่ละสังคมใช้ในการสร้างความสามัคคีและใช้พัฒนาบุคคลที่อยู่ในหมู่คณะให้มีคุณธรรมความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพการทำงานเพื่อที่จะทำให้คณะนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

3. **หลักธรรมในการปกครองประเทศ** หมายถึง หลักธรรมที่ผู้ปกครองหรือคณะผู้บริหารของประเทศใช้ในการปกครองและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในประเทศทั้งทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ด้วยความถูกต้องและยุติธรรมเพื่อช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับประชาชนในประเทศ เพราะการมีหลักธรรมและศีลธรรมของผู้ปกครองเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเหนี่ยวรั้งผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ให้มีพฤติกรรมเป็นไปในฝ่ายต่ำ

ทั้งนี้ไม่ว่าจะพิจารณาถึงการปกครองบังคับบัญชาของคนในสมัยก่อนๆ ที่ผู้ปกครองจะใช้

อำนาจประกอบกับหลักธรรมของผู้ปกครอง กฎหมาย และจารีตประเพณีเป็นที่ตั้ง หรือจะพิจารณาถึงการปกครอง ในสมัยปัจจุบันที่มีความเจริญในด้านต่างๆ เกิดขึ้นเป็นอันมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าในทางปฏิบัตินั้น แม้บทบัญญัติที่ใช้เป็นปทัสถานของการปกครองจะดีเพียงไร แต่ผลของการปฏิบัติย่อมจะขึ้นกับคุณธรรมของคนมากที่สุด ดังจะเห็นอยู่เสมอว่า ภายใต้การบังคับแห่งบทบัญญัติอันเดียวกัน นักปกครองคนหนึ่งจะสร้างความเจริญรุ่งเรือง ความร่มเย็นเป็นสุขให้แก่ชุมชนได้ดี แต่นักปกครองอีกคนหนึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลในทางตรงกันข้ามขึ้นได้ (พระอมรมหาลาโภ, 2552) ดังนั้น นักปกครองที่ดีนอกจากจะมีสติปัญญาความรู้ ความสามารถแล้ว ยังจะต้องมีคุณธรรมที่ดี และสะสมไว้พอที่ธรรมนี้จะเข้าไปทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงพื้นฐานอริยาสัยเก่าของนักปกครองนั้น ให้เกิดความยินดีในการประพฤติธรรมตามประเพณีของหลักธรรมนี้อีกด้วย สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนและปกครองบ้านเมือง พระพุทธองค์ได้ทรงสอนหลักธรรมที่ใช้เป็นปทัสถานในการปกครองโดยตรงไว้หลายประการ ซึ่งย่อมจะนำมาใช้ได้ทั้งผู้ที่เป็นพระมหากษัตริย์หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในการปกครองทั่วไป โดยจะขอนำมาเสนอไว้ ณ ที่นี้แต่เพียงบางประการซึ่งได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร และราชสังคหวัตถุ

ทศพิธราชธรรม คือ คุณธรรมของนักปกครอง 10 ประการ เพื่อจะนำไปใช้ในการปกครองให้เกิดความสุขแก่ประเทศหรือหมู่คณะของตนเอง เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นปลูกฝังคุณธรรมให้มีอยู่ในตัวผู้ปกครอง เพราะว่าถ้ามีหลักธรรมนี้จะจะสามารถนำไปใช้ปกครองประเทศหรือหมู่คณะได้อย่างดีมีความสุขและความเรียบร้อยเกิดขึ้น ภายใต้การปกครองของผู้นำที่มีทศพิธราชธรรม 10 ประการ ดังนี้

ทาน คือ การให้

สီล คือ การสังวรระวังกายและวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ

ปริจาคะ คือ การเสียสละ

อาชว คือ ความซื่อตรง

มททว คือ ความสุภาพอ่อนโยน

ตป คือ ความเพียรเพ่งเผากิเลส

อกุโธ คือ ความไม่โกรธ

อวิหีสณฺจ คือ การไม่เบียดเบียน

ชนตฺถิยฺจ คือ ความอดทน

อวิโรธนํ คือ ความประพฤติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม (ช.ชา. (ไทย) 28//240/86.)

จักรวรรดิวัตร หมายถึง วัตรของพระเจ้าจักรพรรดิ ธรรมเนียมการทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระเจ้าจักรพรรดิ หน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งในการปกครองประเทศหรือการปกครองผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ผู้มีอำนาจ และหน้าที่ในการปกครองนี้จำเป็นต้องมีหลักธรรม

ประจําใจเพื่อที่จะสามารถปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างดีและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และช่วยกันพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า ประกอบด้วย หลักธรรม 5 ประการ ดังนี้

1. ธรรมาธิปไตย คือ ถือธรรมเป็นใหญ่
2. ธรรมการึกษา คือ จัดการรักษากันและคุ้มครองอันชอบธรรมและเป็นธรรม
3. อธรรมการนิเสธนา คือ ห้ามกัน มิให้มีการอันอธรรมเกิดขึ้น
4. ธนานุประทาน คือ ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์
5. ปริพจณา คือ ปรีกษาสอบถามปัญหาภิสมณพราหมณ์, ผู้ประพฤติดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2528)

ราชสังคหวัตถุ หมายถึง หลักการสงเคราะห์ประชาชนของพระราชา เป็นการสงเคราะห์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั้งปวง เพื่อให้ประชาชนสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้และเป็นการส่งเสริมคนดีมีความสามารถให้มีความกล้าใจในการที่จะทำงานเพื่อประโยชน์แก่บ้านเมือง โดยเป็นหลักธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2528)

1. สัสสมะระ คือ ฉลาดบำรุงธัญญาหาร
2. ปุริสมะระ คือ ฉลาดบำรุงข้าราชการ
3. สัมมาปาสะ คือ ผูกประสานปวงประชา
4. วาขเปยะ คือ มีวาหะดุติมใจ

พระพุทธศาสนามีได้แสดงระบบหรือระบอบการปกครองทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งแสดงแต่ทางการเมืองการศาสนาหรือธรรม แต่ธรรมนี้เองก็นำไปปฏิบัติในการทุกๆ อย่างโดยเหมาะสม เช่น ในทางการเมืองการปกครอง การศึกษา ทางสังคม เป็นต้น เพื่อให้เกิดความสุข ความเจริญ ในด้านการนำไปใช้ต่างๆ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมนั้น คือทรงแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังรู้ยิ่งเห็นจริงตามเหตุผล ตามความเหมาะสมแก่สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังในทางเกื้อกูล ในทางการเมืองการก่อให้เกิดสุข เรียกสั้นๆ ด้วยคำในปัจจุบันว่าเพื่อความสุขความเจริญ นอกจากนี้ ยังเป็นหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติได้ตลอดไปทุกยุคสมัย ธรรมที่ตรัสสอนไว้ในครั้งพุทธกาล จึงปฏิบัติได้ผลเกื้อกูลให้เกิดความสุขความเจริญได้ เช่น เมื่อทรงแสดงธรรมแก่ผู้ปกครองก็ทรงแสดง **“ทศพิธราชธรรม”** เพราะศูนย์รวมของการปกครองหรือกลไกสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการปกครองอยู่ที่ผู้ปกครอง ตั้งตั้งแต่พระราชผู้เป็นพระประมุขของรัฐ ฉะนั้น หลักทศพิธราชธรรมจึงเน้นความสำคัญของผู้นำ หรือเน้นที่ตัวผู้นำว่าจะต้องมีคุณสมบัติหรือคุณธรรมอะไรบ้างจึงจะนำประเทศชาติไปสู่ความร่มเย็นเป็นสุข

การปกครองโดยใช้ทศพิธราชธรรมในปัจจุบัน

คุณธรรมข้อที่ 1 คือ ทาน หมายถึง การแบ่งปันให้ทรัพย์สินของ เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่นด้วยจิตเมตตา ปราบปรามที่จะให้ผู้รับอยู่ดีมีสุข และปราบปรามที่จะให้ผู้ประสบความสำเร็จทุกชีวิต ร้อน ให้พ้นทุกข์ นับว่ามีความสำคัญสำหรับผู้ปกครองเป็นอันดับแรก เพราะในฐานะที่เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองนั้นหากมองในแง่ของคุณธรรม ก็ควรจะเป็นผู้เอื้ออารีต่อคนในปกครอง รู้จักเอื้อเพื่อแบ่งปัน สงเคราะห์ช่วยเหลือคนในปกครองของตนตามควรแก่โอกาสและเหตุการณ์ หากมองในแง่ของหน้าที่ ผู้ปกครองก็มีหน้าที่จะต้องบำบัดทุกข์บำรุงสุขคนในปกครองของตน ด้วยการให้วัตถุสิ่งของบ้าง ด้วยการให้วิชาความรู้บ้าง ด้วยการให้สิ่งที่ต้องการอื่นๆ ตลอดถึงให้การอบรมแนะนำบ้าง เพื่อเขาเหล่านั้นจะได้เป็นเครื่องยังชีพและสร้างสรรค์ชีวิตให้มีความสุขตามควรแก่สภาพ สิ่งเหล่านี้ก็รวมอยู่ในคุณธรรมข้อที่เรียกว่า ทาน การให้นั่นเอง

คุณธรรมข้อที่ 2 คือ ศิล หมายถึง การสำรวมระวังกายและวาจาให้เรียบร้อยดี ไม่มีโทษ กล่าวคือ เจตนา งดเว้นจากความประพฤติปฏิบัติที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย เป็นที่ทราบกันดีว่า ศิล นั้นคู่กับ ธรรม ศิลเป็นข้อห้าม นั่นก็หมายความว่า ผู้ปกครองจะต้องประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรม มันคงหนักแน่น อยู่ในระเบียบวินัย กฎหมายและขนบประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง วางตนให้เป็นหลักเป็นที่เชื่อถือของประชาชนได้ ในฐานะที่เป็นหลักเป็นประธานของหมู่คณะหรือประเทศชาติ ส่วนประชาชนก็ต้องประพฤติเช่นเดียวกัน เพราะถ้าผู้นำทำดีอยู่คนเดียวแต่ประชาชนไม่เอาด้วย สังคมก็จะสงบเรียบร้อยไม่ได้ หรือถ้าประชาชนพยายามทำดีแต่ผู้นำไม่เอาด้วย ประชาชนก็เดือดร้อน ฉะนั้น ทุกฝ่ายจึงต่างต้องมีศีลต่อกัน สังคมจึงจะสงบสุข

คุณธรรมข้อที่ 3 คือ บริจาคะ หมายถึง ความเสียสละ คือ กิริยาอันเป็นไปด้วยกุศลเจตนา ประกอบด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนส่วนรวมหรือเสียสละประโยชน์สุขส่วนน้อยเพื่อประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ อันเป็นไปเพื่อบรรเทาภิเลส คือความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัวแก่พวกพ้องของตน โดยหน้าที่แล้วผู้ปกครองย่อมต้องเป็นคนเสียสละ หากไม่มีคุณธรรมข้อนี้ก็เป็นผู้ปกครองที่ดีไม่ได้ เป็นผู้นำที่ดีไม่ได้เพราะจะกลายเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อกอบโกยประโยชน์สุขส่วนตนฝ่ายเดียว กล่าวสั้นๆ ผู้ปกครองของตนหรือเพื่อประเทศชาติของตน ส่วนประชาชนก็ต้องเสียสละเพื่อสนองนโยบายที่เป็นธรรมหรือความปรารถนาดีของผู้ปกครองด้วยเช่นกัน เช่น เมื่อถึงคราวอดก็อดด้วยกัน เมื่อถึงคราวควรออมก็ออมด้วยกัน การแก้ปัญหาของหมู่คณะหรือชาติบ้านเมืองจะเป็นไปได้ แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งกำลังประสบปัญหา แต่อีกฝ่ายหนึ่งกลับแสวงหาแต่ความสุขใส่ตัวเอง โดยไม่อาทรห่วงใยต่อใคร หมู่คณะหรือชาติบ้านเมืองก็คงไปไม่รอดแน่ ฉะนั้น ทุกคนจึงต้องเสียสละตามควรแก่ฐานะและความรับผิดชอบ

คุณธรรมข้อที่ 4 คือ อาชวะ หมายถึง ความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม

คุณธรรมข้อนี้ไม่ต้องอธิบายมาก เพราะคงเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว กล่าวโดยสรุปก็คือกิจการทุกอย่างหากผู้ที่มีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้นำหรือผู้ตาม ต่างไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่ซื่อตรงต่อเวลาไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่ ไม่ซื่อตรงต่อความถูกต้อง ความสมควร ความสัมฤทธิ์ผลก็เป็นไปได้ยาก และจะถึงความล่มสลายในที่สุด แต่ถ้าทุกฝ่ายซื่อตรงต่อกัน ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อหน้าที่ และซื่อตรงต่อความถูกต้อง ความสมควร ก็หวังได้ว่า กิจการย่อมจะประสบความสำเร็จด้วยดี หากมันจะมีอุปสรรคก็จะสามารถช่วยกันแก้ไขให้สำเร็จได้ไม่ยาก

คุณธรรมข้อที่ 5 คือ มัทวะ หมายถึง ความสุภาพอ่อนโยน คือความเป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอและมีกิริยาจากที่สุภาพอ่อนโยน งดงามตามฐานะ ตามเหตุผลที่ควรดำเนิน ไม่แข็งกระด้าง ตีตึง ด้วยความเยอหยิ่งถือตัวถือตน ความอ่อนโยน คุณธรรมข้อนี้มีความจำเป็นอย่างไรคงเห็นได้ไม่ยาก คนที่เยอหยิ่งจองหองหรือแข็งกระด้างหยาบคายนั้น ย่อมเป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป หากเป็นผู้ปกครองด้วยแล้ว ก็ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการปกครองเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้คนในปกครองขาดความเคารพนับถือและเสื่อมศรัทธา และบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความหายนะอย่างร้ายแรงขึ้นก็ได้ ฉะนั้น ผู้ปกครองที่ดีย่อมจะสุภาพอ่อนโยนต่อทุกคนและในทุกโอกาสด้วยความจริงใจเสมอ ประชาชนก็จะให้ความเคารพรักและเคารพอ่อนน้อมเป็นการตอบแทนเช่นกัน โดยสรุปแล้วก็คือ ทุกคนควรมีความสุภาพอ่อนโยนต่อกันและกันตามควรแก่ฐานะ

คุณธรรมข้อที่ 6 คือ ตบะ หมายถึง การเพิกเฉยมิให้เข้าครอบงำจิตใจ หรือความเพียร มีความอดสาหัสในการปฏิบัติงานโดยปราศจากความเกียจคร้าน ลักษณะของผู้ผู้นำที่จะขาดเสียมิได้ก็คือความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่ หรือในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ จึงจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและยำเกรงขึ้นในประชาชนได้ ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวจะมีได้ก็ต่อเมื่อมีพลังภายในคือ ตบะ ความเพียรพยายามอย่างเด็ดเดี่ยวมั่นคงจนกว่าจะบรรลุความสำเร็จ ในหน้าที่การงานนั่นเอง ตบะจึงเป็นที่มาแห่งอำนาจของผู้นำ ดังที่มักเรียกกันว่า “มีตบะเดชะ” ผู้นำที่ไร้ตบะไม่เป็นที่เชื่อมั่นยำเกรงของคนในปกครอง ฉะนั้น ตบะจึงเป็นคุณธรรมจำเป็นสำหรับผู้ปกครองผู้บริหาร และในเมื่อผู้ปกครองผู้บริหารมีความเพียรพยายามแล้ว ผู้อยู่ในปกครองหรือผู้ตามก็ต้องสนองตอบด้วย คือจะต้องมีความเพียรพยายามไปตามฐานะและหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วย

คุณธรรมข้อที่ 7 คือ อักโธระ หมายถึง ความไม่โกรธนั่นคือกิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดทั้งไม่ผูกพยาบาทอาฆาตผู้อื่น แม้จักต้องลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิด ก็กระทำตามเหตุผลที่สมควร ตามหลักกฎหมาย และกระทำตามระเบียบวินัยที่กำหนดไว้ดีแล้ว ไม่กระทำด้วยอำนาจความโกรธ ผูกพยาบาท และแม้มีเหตุให้โกรธ ก็สามารถข่มความโกรธเสียได้ด้วยขันติธรรม ก็หมายถึงว่า ผู้ปกครองไม่ควรปฏิบัติต่อคนในปกครองของตนด้วยอำนาจบาตรใหญ่ หรือด้วยความเกลียดชังอย่างไรเหตุผล เพราะจะทำให้กลายเป็นที่เกลียดชังและเกลียดชังของคนใน

ปกครอง อันจะทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่การงาน แต่ถ้าผู้ปกครองหรือผู้บริหารเป็นคนไม่วู่วามใช้อารมณ์ แต่เป็นคนเยือกเย็นมีเหตุผล และแสดงความเมตตาต่อทุกคน โดยเสมอหน้า ก็ย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคน

คุณธรรมข้อที่ 8 คือ อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ลำบาก คือ ความไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่บุคคลอื่น ตลอดทั้งสัตว์อื่นทั้งหลาย ได้แก่ ผู้ปกครองจะต้องไม่เป็นผู้โหดร้ายทารุณประชาชน ไม่กระทำการใดๆ อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนทุกข์ยากแก่ประชาชน ทั้งในด้านทรัพย์สิน และชีวิตร่างกาย หากผู้ปกครองโหดร้ายปราศจากกรุณาปราณี ประชาชนก็จะมีแต่ความหวาดผวา หาคความมั่นใจในชีวิตและทรัพย์สินไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็คงจะไม่มีใครคิดสร้างสรรค์อะไรให้สังคมหรือส่วนรวม เพราะแต่ละคนก็จะมัวแต่ระวังภัยอันอาจจะเกิดขึ้นกับตนเองได้ทุกเมื่อ ฉะนั้น ผู้ปกครองที่ดีจะต้องไม่สร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน แต่จะต้องพยายามสร้างความสุขกายเย็นให้แก่ทุกคนในปกครองของตนเท่าที่สามารถจะทำได้ ส่วนประชาชนก็ต้องไม่หาเหตุสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ปกครองด้วย

คุณธรรมข้อที่ 9 คือ ขันติ หมายถึง ความอดทนอดกลั้น การกิจของผู้ปกครองนั้นเป็นสิ่งที่หนักยิ่ง ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องมีความอดทนอย่างยิ่ง จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นผลสำเร็จ คือจะต้องอดทนต่อความทุกข์ยากในการปฏิบัติหน้าที่ ทนเสียสละเพื่อประชาชน ทนต่อปัญหาและอารมณ์อันไม่พึงประสงค์ของคนเป็นจำนวนมาก ตลอดถึงทนต่อความรู้สึกและความต้องการอันไม่ถูกไม่ควรของตนเอง ไม่ให้แสดงออกมาด้วย นั่นคือ จะต้องเป็นผู้หนักแน่นมั่นคงในทุกสถานการณ์ เพื่อให้ภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบดำเนินไปด้วยดี แม้ประชาชนก็ต้องมีความอดทนด้วยเช่นกัน เช่น ทนกระทำในสิ่งที่ติงามควรกระทำ ทนลำบากได้ในเมื่อบ้านเมืองอยู่ในภาวะลำบาก ทนเสียสละได้ เมื่อบ้านเมืองต้องการความเสียสละช่วยเหลือ หรือทนอดทนอ้อมได้เพื่อผลดีแก่ส่วนรวม เป็นต้น

คุณธรรมข้อที่ 10 คือ อวิโรธนะ หมายถึง ความปฏิบัติไม่ผิด ได้แก่ ปฏิบัติหรือกระทำการต่างๆ ไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรมของผู้ปกครองที่ดี แต่กระทำการต่างๆ ไปตามที่ถูกที่ควร โดยยึดถือคุณธรรมมีทศพิธราชธรรมเป็นหลักในการบริหารหรือปกครอง กล่าวสั้นๆ ก็คือ **ปกครองโดยธรรม** ทางพระพุทธศาสนาธรรมเรียกว่า **ธรรมมาธิปไตย** ถือธรรมคือความถูกต้องยุติธรรมเป็นใหญ่ ไม่เอาประโยชน์สุขส่วนตัว หรืออำนาจบาตรใหญ่ หรืออารมณ์ อันไร้เหตุผลมาเป็นหลักเป็นใหญ่ในการบริหารหรือปกครอง แม้ผู้อยู่ในปกครองหรือผู้ร่วมงานก็เช่นเดียวกัน จะต้องยึดถือธรรม คือความถูกต้องยุติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติต่อกันและกัน กล่าวโดยสรุปก็คือ ทุกฝ่ายจะต้องยึดถือธรรม คือความถูกต้องยุติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติต่อกันและกัน ไม่เอาประโยชน์สุขส่วนตัว หรืออคติความลำเอียง เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งมาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยตัดสินความเป็นธรรมในสังคมจึงจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ (สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2549)

ทศพิธราชธรรม หรือธรรมสำหรับผู้ปกครองทั้ง 10 ประการนี้ เป็นหลักธรรมที่ของผู้ปกครองและเป็นเสมือนศีลวินัยซึ่งจกต้องสังวรปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่องอบรมและคุ้มครองจิตใจไม่ให้ละเมิดอำนาจหน้าที่ โดยอาศัยหลักธรรมนี้เป็นหลักหรือปทัสถานในการปกครองและประพฤติปฏิบัติตน เป็นหลักธรรมที่จะทำให้เกิดการเคารพรัก เป็นสิ่งคุ้มครองป้องกันและอำนวยสุขแก่ประชาชน และหม่อมคณะมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. จุดหมายของการปกครองต้องเป็นไปเพื่อความสุขของผู้ใต้ปกครอง ข้อนี้อาศัยหลักทานและบริจาค คือผู้ปกครองจะต้องเสียสละทั้งทรัพย์สินเท่าที่จะทำได้ ความสุขส่วนตัว กำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา เพื่อทำให้ผู้ใต้ปกครองมีความกินดีอยู่ดี เมื่อมีความเดือดร้อน ตนต้องเดือดร้อนก่อน เช่น ต้องอดด้วยเมื่อผู้ใต้ปกครองอด ถ้าตนมีแต่ผู้ใต้ปกครองไม่มี ต้องแบ่งให้เท่าที่จะบรรเทาทุกข์ได้มากที่สุด ไม่หาความสุขใส่ตัวเสียคนเดียว

2. มุ่งความเป็นธรรมในสังคม ข้อนี้อาศัยหลักเหตุผลเป็นที่ตั้ง เอาจิตใจซื่อตรงคืออาชชวะ เป็นเครื่องตัดสิน เอาเจตนาที่ไม่เบียดเบียน ไม่ประพฤติดัดทำนองคลองธรรมเป็นจุดหมาย แล้ววินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่ผู้ใต้ปกครองว่าอย่างไรเป็นธรรม อย่างไรไม่เป็นธรรม แล้วจึงตัดสิน

3. มุ่งพัฒนาตนเองให้เป็นตัวอย่าง หลักข้อนี้คือ ถ้าผู้ปกครองต้องการให้ผู้ใต้ปกครองดี ตนต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างว่าดีนั้นเป็นอย่างไร การพัฒนาตนเอง ได้แก่ การสมาทานศีล การไม่มีความโกรธมีอำนาจ รู้จักอดทน และมีความเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาตนเองดังกล่าว นอกจากทำให้บุคลิกเรียบร้อยน่านับถือแล้ว ยังได้ผลทางใจ คือผู้ใต้ปกครองไว้วางใจ ศีลทำให้เชื่อว่าเป็นคนไม่ทำชั่วด้วยกาย วาจา และใจ ความไม่โกรธทำให้เชื่อได้ว่าไม่ตัดสินปัญหาด้วยอารมณ์ ไม่ถืออำนาจเป็นธรรม ความอดทนเป็นตัวอย่างให้เกิดกำลังใจในการแก้ปัญหาต่างๆ และไม่ยอมทำตามความบังคับของสิ่งชั่วทั้งปวง ความเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ใต้ปกครองมีความเชื่อมั่นว่าผู้ปกครองตั้งใจแสวงหาประโยชน์สุขให้แก่ผู้ใต้ปกครอง โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ความตั้งใจนี้ทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองมีความตั้งใจที่จะให้ความเคารพนับถือและทำตามอย่างเพื่อความสุขของส่วนรวม

4. การปกครองแบบนี้มุ่งใช้เหตุผล ความร่วมมือมากกว่าใช้อำนาจบังคับ กล่าวคือ ใช้พระคุณปกครองไม่ใช่พระเดชปกครอง ยิ่งเป็นผู้ปกครองมีอำนาจเพียงใดก็ต้องควบคุมตนเองให้มากขึ้น ไม่ให้ใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม มีความสุภาพอ่อนโยน ใช้เหตุผลเข้าชักจูงประชาชนให้ร่วมมือกันทำดีตามที่คุณผู้ปกครองได้ทำเป็นตัวอย่าง

ทศพิธราชธรรมกับการปกครองของไทยในปัจจุบัน

ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมที่ผู้ปกครอง ผู้บริหารและผู้นำควรนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองหรือการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างคุณค่าความเป็นผู้ปกครอง และสร้าง

ประโยชน์หรือการพัฒนาคน ให้เกิดศักยภาพอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม องค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้

หลักทศพิธราชธรรมมีความสำคัญต่อการปกครองของไทยในปัจจุบันอย่างมาก เนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองล้วนแล้วแต่ขาดการนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นรูปธรรมหรือใช้อย่างจริงจัง ประกอบกับอคติหรือความเห็นต่าง เป็นเหตุเกิดที่บดบังปัญญาจนมองข้ามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่จะสามารถนำมาแก้ไข ปัญหาอคติ ความเห็นต่าง หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ระหว่างคนกับคน คนกับงาน หรือคนกับสังคม ดังนั้น หากเรานำหลักทศพิธราชธรรมผนวกรวมกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร หลักความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาประยุกต์ใช้ในการปกครองของไทยในปัจจุบันแล้วจะสามารถสร้างคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและคนในชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม

การน้อมนำพระราชดำรัสตามหลักความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนามาวิเคราะห์บริบทของสังคมไทย บริบทการทำงานระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือระหว่างนักปกครองกับประชาชน จะทำให้เข้าใจถึงบริบทที่เป็นแก่นแท้ของกระบวนการที่ตนเป้าหมายที่ต้องการจะสร้าง พัฒนาก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด ขณะเดียวกัน ควรนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดมรรคาแห่งความเชื่อมโยงบูรณาการการทำงาน การพัฒนา การตอบสนองต่อความต้องการ และการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้น การนำองค์ความรู้ตามหลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ มาประยุกต์ใช้กับการปกครองของไทยในปัจจุบันและน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช บรมนาถบพิตร หลักความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาวิเคราะห์บริบทของการปกครองของไทยในปัจจุบัน จึงเกิดแนวทางในการนำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครอง ได้ดังนี้

ความเข้าใจ ตามหลักทศพิธราชธรรม ผู้ปกครองต้องมีความเข้าใจ โดยพื้นฐานแห่งความเข้าใจผู้ปกครองต้องมีศีล เป็นผู้ปกครองที่คงไว้ความดีงาม จริยวัตร ผู้ปกครองต้องมีความไม่โกรธ ไม่มีโทสะจริต ตรีตรองอย่างถืถ้วน ไม่ว่าจะเป็นการคิด การพูด และการปฏิบัติ และผู้ปกครองต้องมีความประพฤติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม หลักทศพิธราชธรรม 3 ประการนี้ จะเป็นการสร้างคุณค่าในตัวของผู้ปกครองได้อย่างประจักษ์ชัด ในการบริหารจัดการหรือการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา

ความเข้าใจ ตามหลักทศพิธราชธรรม ผู้ปกครองต้องมีความเข้าใจ ทราบถึงความต้องการผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทราบถึงเป้าหมายของงานนั้นๆ โดยพื้นฐานแห่งความเข้าใจนี้ผู้ปกครองต้องมีการให้ ทั้งการให้ที่เป็นวัตถุทานและธรรมทาน ผู้ปกครองต้องมีความซื่อตรง ผู้ปกครองต้องมีความสุภาพอ่อนโยน ผู้ปกครองต้องมีความเพียรในการเพิกะกิเลส ไมโลภและไม่หลง ผู้ปกครองต้องไม่เบียดเบียนหรือการเอาไรต์เอาเปรียบ และผู้ปกครองต้องความอดทน หลักทศพิธราชธรรม

6 ประการนี้ จะเป็นการสร้างความเป็นที่รัก เป็นที่เคารพนับถือต่อตัวของผู้ปกครองและสร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่รักของผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา

การพัฒนา ตามหลักทศพิธราชธรรม ผู้ปกครองต้องมีการพัฒนา กล่าวคือ การส่งเสริม สนับสนุน สร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการหรือการปกครอง เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้า สร้างผลสัมฤทธิ์และสร้างความสุขให้แก่คน ชุมชนและสังคม โดยพื้นฐานแห่งการพัฒนานี้ผู้ปกครอง ต้องมีการเสียสละกาย ใจ เวลา และการบริจาคน ทั้งทรัพย์สินและสิ่งของที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา เป็นการสร้างบารมีหรือการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างของผู้ปกครองที่ดี ซึ่งจะนำความสุขมาให้แก่ ทั้งผู้ให้และผู้รับ สามารถร่วมกันสร้างการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนต่อไป

หลักทศพิธราชธรรมสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ในการปกครองของไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการปกครองแบบรวมอำนาจปกครอง (Centralization) ในระดับกระทรวง ทบวง กรม การปกครองแบบอำนาจ (Deconcentralization) การแบ่งอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาค เช่น จังหวัด อำเภอ เป็นต้น และการปกครองแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น หากมีการ นำหลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปกครองหรือการบริหารจักสามารถสร้างคุณค่า สร้างความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาหน่วยงานภายใต้การปกครองนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิด ประโยชน์ และเห็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการปกครองภายใต้หลักทศพิธราชธรรมอันเป็นหลักธรรม ที่เป็นหัวใจแห่งการปกครองของไทยในปัจจุบัน

บทสรุป

ศาสนามีความสำคัญกับระบบการปกครองอยู่อย่างใกล้ชิด หลักการปกครองที่ดีจะต้อง เข้ากันได้กับศีลธรรมอันดีงามของประชาชน การมีศีลธรรมของบุคคลย่อมมีผลต่อการพัฒนา สังคมเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ส่งเสริมต่อเป้าหมายในทางการปกครองอยู่ หลายชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นกลางกับชั้นธรรม ซึ่งจะอำนวยความสุขให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจได้ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงมีคุณค่าต่อเป้าหมายและวิธีการของ การพัฒนาการปกครองและสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญและความสุขทางด้านจิตใจ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่เราจะต้องนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับความเจริญและความสุขในด้านวัตถุ ด้วยเสมอ เพราะถ้าหากว่าสังคมมีความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเดียว แต่ด้านจิตใจของคนใน สังคมเสื่อมถอยลง ก็ไม่ได้ช่วยให้ประเทศชาติเจริญขึ้นได้มากนัก

ดังนั้น ความเจริญทางด้านวัตถุต้องควบคู่กับความเจริญทางด้านจิตใจ สำหรับนักปกครอง ที่ดีต้องสามารถทำได้ทั้ง 2 อย่าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างมาก ตามหลักของ

จริยธรรมในการปกครองนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องพึงระลึกให้มากที่สุดก็คือ เมื่อคนเราได้รับการกำหนดหรือได้รับมอบหมายให้กระทำหน้าที่ปกครองผู้ใด บุคคลผู้นั้นจะต้องทำการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของผู้รับการปกครอง เช่น การปกครองตนเองก็เพื่อให้ตนเองเป็นคนดี ถ้าปกครองหมู่คณะก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของหมู่คณะมากกว่าของตนเอง และถ้าปกครองสังคมก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมส่วนรวมมากกว่าเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ทศพิธราชธรรมมิใช่เป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองสูงสุด คือ พระราชาหรือพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่เป็นธรรมสำหรับผู้ทำหน้าที่ปกครองทุกๆ ไป ตั้งแต่ระดับชาติ ตลอดจนมาจนถึงระดับประชาชนในชาติทั่วไป แต่จะแตกต่างกันที่ขอบเขตของการรับผิดชอบในการปกครอง ซึ่งจะมากหรือน้อยก็แตกต่างกันไปตามฐานะของบุคคลนั้นๆ ทั้งนี้เพราะความผาสุกของคนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ นับแต่ครอบครัวไปจนถึงประเทศชาตินั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้ปกครองเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ก็มีไว้เฉพาะผู้นำหรือผู้ปกครองเท่านั้นจะต้องปฏิบัติธรรมหรือรับผิดชอบต่อความผาสุกของหมู่คณะ ผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองก็ต้องปฏิบัติตามผู้ปกครองนั้น และมีความสมัครสมานสามัคคีกันเพื่อที่จะพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง แต่สำหรับผู้นำนั้น จำเป็นจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่างที่ดีแก่ผู้ตามหรือผู้อยู่ในปกครองเป็นอันดับแรก จึงจะสมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำ ด้วยเหตุนี้เองในทางพระพุทธศาสนาจึงเน้นการปฏิบัติธรรมของผู้ที่เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองหมู่คณะหรือประเทศชาติมาก

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2528). *พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์. พระอมร มหาลาโภ (สุทธิ). (2552). การศึกษาหลักธรรมการบริหารราชการแผ่นดินของรัชกาลที่ 5. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พูนศักดิ์ ศักดานุวัฒน์. (2543). *พระราชประวัติ 50 กษัตริย์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อานวยสาส์น. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2526). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2549). *ทศพิธราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.